

# HASIČSKÉ VÁLKY M

**Text:**  
**JAN PLACHETKA**

**Spejbl se zrodil v roce 1920, Hurvínek o šest let později. Miloš Kirschner je ještě o rok mladší. Do Skupova souboru přišel v roce 1951 a už o rok později začal hrát mladšího ze dvou dřevěných protagonistů. Dva roky nato převzal celý dětský repertoár a poprvé interpretoval obě figury i na zahraničním zájezdu. V Divadle S + H hraje, píše a řediteluje dodnes. Začátek jeho loutkářské kariéry nebyl ovšem přímočarý.**

Já původně vůbec nechtěl dělat loutkařinu, ale studovat mezinárodní právo v Dijonu. Jenže rok po "vitězném únoru" jsem byl jako protistátní kriminálník vyloučen z pražské právnické fakulty... Aby to bylo jasnější, musím začít na konci války, kdy jsem byl jako gymnazista totálně nasazen v luftschutzu, u hasičů. Ano, já byl hasičem! Ale krátce před vypuknutím pražského povstání jsem odtamtud utekl ke generálovi Kutlvašrovi na povstalecké velitelství Velké Prahy v Bartolomějské ulici.

**Možná kdybyste pokračoval v hasičské kariéře, tak jste se teď nemuseli stěhovat.**

Aní jiné, podstatnější zásluhy nám nebyly nic platné... Vojákem jsem zůstal i po skončení války a teprve koncem května, kdy se začalo zase vyučovat, mě poslali na takzvanou trvalou studijní dovolenou. Po maturitě v šestačtyřicátém jsem se zapsal na právnickou fakultu, jenže v srpnu osmačtyřicet jsem byl zatčen, obžalován podle šesti paragrafů zákona na ochranu republiky a prokurátor mi hrozil šestnácti roky kriminálu.

Pět semestrů práv však přece jenom k něčemu bylo - vymys-

lel jsem si vlastní, "mírnější" příběh, ke kterému jsem se přiznal a oni mi ho pak dokázali. Spokojili se s vrabcem v hrsti. Vymyslel jsem si, že jsem našel v posluhárně protistátní leták, který jsem si přečetl, ale neodevzdal jsem ho. Takže z toho bylo jenom neoznámení trestného činu. Dostal jsem čtyři měsíce nepodmíněně a tisíc korun pokuty.

Před nástupem trestu jsem pracoval jako pomocný dělník v Kolbence. V květnu 1949 jsem šel bruchet - do cihelny v Uhřetěvsi. Tam mi přišel povolávací rozkaz a narukoval jsem do Svaté Dobrotivě u Hořic k "černým baronům", vlastně k prvnímu útvaru Pomocných technických praporů. Tři neděle jsme cvičili s puškami, pak nás poslali budovat. Na stavby a do dolů. Dělal jsem v Ostravě na Hedvice. O tom, že jsem tam nezůstal čtyři roky jako jiní pětěpáci, rozhodlo mě vojančení koncem války a dekret od Kutlvašra.

Přišel jsem domů, ale co teď? Vystudované jsem nebyl, nic jsem neuměl, tak jsem se nakonec vydal do Ústředního loutkového divadla, kde pracoval major Strašek. Četnický major, se kterým jsem za války amatérsky hrál loutkové divadlo na Korábě, v pražské Libni.

**Takže jste loutkářské kořínky přece jen měl.**

Díky tátovi, který byl blázen do loutkového divadla. Sám nehrál, jen organizoval. A taky vybíral a pouštěl hudbu. Strašek mi v ŮLD řekl: Tady to není pro tebe, zkus to u Skupy. U Skupy?! To se mi zdálo příliš vysoko. Ale nakonec jsem sebral odvalu a jednoho kamaráda a rozjeli jsme se do Chomutova, kde byl tehdy Skupův soubor na zájezdě. Předvedl jsem "Starýmu" svého Kašpárka, který byl fistulí podobný Hurvínkovi, a on řekl, že mě bere.

Jenomže - já byl před vojnou zaměstnán v té Kolbence. A z těžkého průmyslu se tenkrát nedalo mírnýx týrnýx odejít. Pan doktor Lorman z divadla musel se Skupovou žádostí na úřad pracovních sil, aby mě uvolnili. Příslušná soudružka

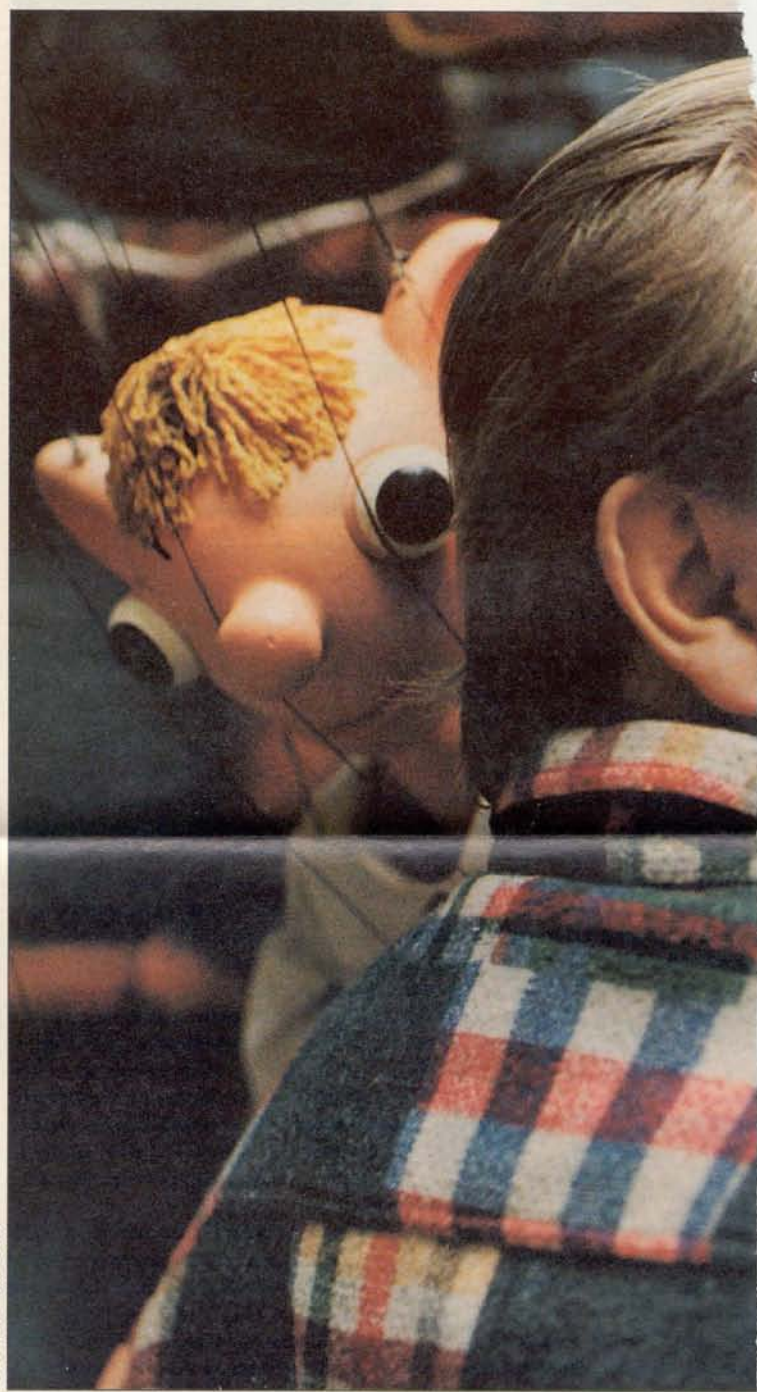


FOTO: MAFA - JIŘÍ TUŘEK

však pravila, ať si pan Skupa dělá divadlo s ženskými a s mrzáky - že naše doły volají, naše doły čekají.

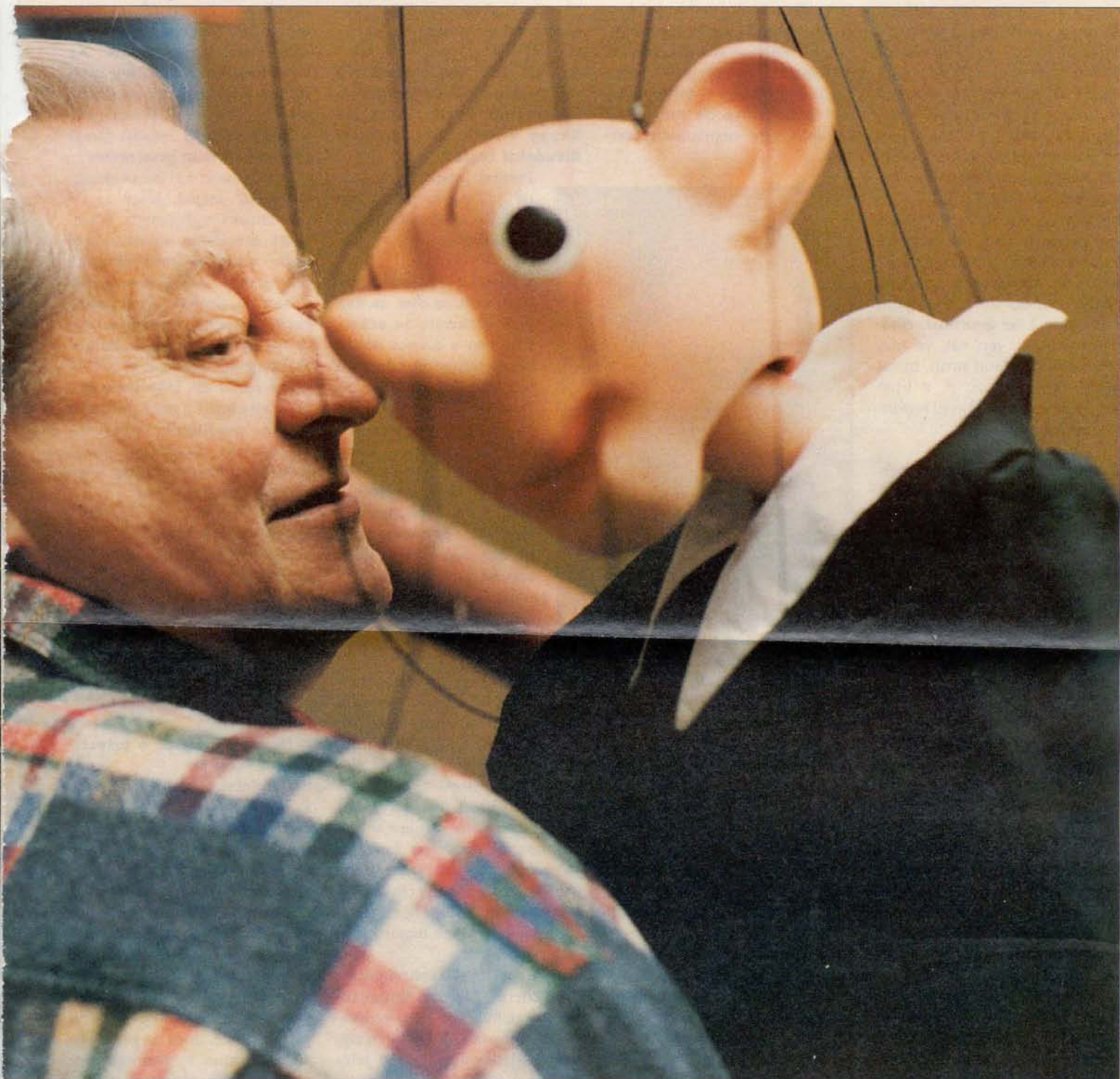
Skupa se našel a napsal svému známému, úředníkovi na ministerstvu informací. Ten mě - jako "mimořádný talent" - přidělil k divadlu. Ale ještě nebylo vyhráno. Potřeboval jsem souhlas svého posledního zaměstnavatele. Když jsem na osobním oddělení ČKD řekl, že přicházím rozvázat pracovní

poměr, zůstala na mě referentka vyjeveně civět: Co chcete, člověče, vždyť s vámi byl poměr dávno rozvázan, protože jste uprchl za hranice. Moje fotka prý dokonce visela na tabuli hanby... A tak jsem konečně dovalčil a octl se u Spejblů.

**Mimochodem, jak si vlastně Hurvínek představuje válku?**

Jako každý normální malý

# LOŠE KIRSCHNERA



kluk, který prožívá první velká dobrodružství jitrěná vlastní představivostí, své první velké bitvy doprovázené střelbou z těch nejtěžších zbraní, oním široko daleko slyšitelným kch! - kch! - kechchch!, tvořeným přerušováním výdechového proudu z vlastní pusu. Je to dětsky prostá, naivní představa hry, která končí pro jednu armádu naprostým vítězstvím a pro druhé vojsko drtivou porážkou, aniž kdo utrpěl na

zdraví či majetku. Naprostý protiklad reality.

■ **Představoval si Hurvínek, nebo aspoň Spejbl, že budou válčit s hasiči coby vlastníky budovy o divadlo, ve kterém začali hrát 12. října 1945?**

To by napadlo málokoho... Díky pochopení svého zřizovatele, tedy pražského magistrátu, divadlo dlouho plnilo závazky vůči majiteli domu. I když nájemně narostlo z někdejších

dvou set tisíc až na víc než milion korun ročně, a to bez souvisejících služeb. Koncem roku 1991 jsme - snad jako dárek k oslavám nedožitých stých narozenin Josefa Skupy - obdrželi od Sdružení dobrovolných hasičů Čech, Moravy a Slezska první výpověď. Snažili jsme se dohodnout, ale marně.

■ **Za této situace vystoupil v parlamentu poslanec Wagner s návrhem na finanční**

**pomoc vašemu divadlu a poslanci vám bez řečí přiklepli 54 milionů korun. To muselo být u Spejblů radostí...**

No, zajásali jsme si. Ale druhý den vyšel v Lidových novinách článek, z něhož číslo nepochopení věci, a vzápětí se parlament začal odhlasovanou sumou znovu zabývat. Nakonec své předešlé 'milionové' usnesení zrušil. Bez uzardění. Navzdory tomu, že původně hlasovalo proti přidělení oné

sumy našemu divadlu jen 13 poslanců...

Mezitím se vyrojily články v tisku a informace v televizi a rozhlasu. A to i v cizině. Přišla nám spousta dojemných dopisů a také kopie petic, dokonce zahraničních, s prosbami o podporu našeho divadla, adresovanými našim vrcholným činitelům a institucím. Žasl jsem, kolik zájmu a lásky nám projevovali neznámí lidé - a kolik nezájmu ti známí a významní...

Musím ovšem říci, že cítíme vstřícnost u těch, se kterými teď bezprostředně spolupracujeme na vybudování našeho nového působiště v někdejší dějvicckém kině Svornost. Shodou okolností ten sál, ve kterém jsme doposud hráli, býval kdysi také kinem. A v kině Svornost se zase za první republiky hrálo divadlo...

**■ Nebudu se ptát, jak si Hurvínek představuje hasiče nebo parlament. Ale zajímalo by mě, jestli se ta kalvárie odrazí v některém představení. V dospěláckých inscenacích se přece Spejbl s Hurvínkem "od nepaměti" snažili provozovat i satiru.**

Víte, mne jako divadelního autora frašky nikdy moc nelákaly.

**■ Je dnes vůbec doba dospělá pro satiru?**

Pro satiru je víc než příznivá. Pro satiriku víc než nepříznivá.

**■ A je loutkové divadlo vůbec příhodné pro dospělé?**

Několik tisíc představení, která jsem - při vyprodaných sálech - odehrál pro dospělé u nás i v cizině, mi dává jistotu, že ano.

**■ Do třetice vůbec - nepřezí-li se už Spejbl s Hurvínkem?**

Chápu, že je třeba respektovat základní dialektický oblouk - vše se rodí, stárne, umírá... Ale ten oblouk není u všech stejně dlouhý. A u těch dvou ušatců, kteří "ztělesňují" generační spory, střet nového se starým, se mi to jeví na stav nesmrtelnosti. Samozřejmě, pokud se o ně bude starat někdo, kdo bude mít jejich prostřednictvím co říci novým divákům.

**■ Už dávno, před jedenadvaceti lety, jste si vyhlédl ná-**

**sledníka, ale své místo jste mu stále ještě plně nepřepustil. Bojíte se o trůn?**

Rekl bych to asi takhle: stále více seznamuju veřejnost - naši i zahraniční - se skutečností, že mám již svého pokračovatele, Martina Kláska. O trůn se nestrachuju, ale ještě mě to baví. Ještě bych u toho všeho rád byl. I když na mě různé choroby činí nepřipustný nátlak.



**■ Liší se současní - tedy vaši Spejbl a Hurvínek - od těch Skupových?**

Nesnažil jsem se nikdy násilně popřít Skupovo pojetí postav. Na druhé straně jsem usiloval o to, aby Spejbl a Hurvínek neztratili kontakt se životem a dobou. K obsahovému obohacení a interpretačnímu posunu tradičních dialogů došlo také poté, co obě loutky začátkem 60. let vstoupily se svými vodiči na předscénu.

Co se týče Spejbla, ten už proti tomu skupovskému není nevzdělaným, autoritářským maloměšťákem. Citím ho spíš jako lidového mudrlanta, radového občana, který glosuje poměry a přestává být předmětem Hurvínkova vsměchu. Hurvínek se tolik neproměnil. Dál provokuje Spejbla zvědavými otázkami, ovšem většínou bez protirodičovského sarkasmu. Kromě toho se stal jakoby mluvčím svých vrstevníků vůči prostředí, které je obklopuje.

**■ Technická otázka - kolik je vlastně Hurvínkovi na jevišti roků?**

To je různé přes den a večer.

V dětských představeních je to deseti až dvanáctiletý kluk, ale v představeních pro dospělé se věkový rozdíl mezi ním a Spejblem dost stírá - mnohdy se Hurvínek projevuje jako zkušený a sečtělý muž.

**■ Jak jste se změnil vy vzhledem k tomu šestadvacetiletému muži, který od Skupy v roce 1953 přebíral divadelní žezlo?**

Přestal jsem být podobný Gérardu Philipovi a blíží se podobě Olive-rra Hardyho.

**■ Dlouhá léta jste zvyklý mluvit za dva, za dva jiné. Řekněte za sebe - kdo vás v životě dobře vedl, případně kdo vám mluví z duše?**

Rodiče, samozřejmě. Vzpomínám také na spolužáka Luhana, který byl kapitánem naší třídy na libeňském gymnáziu. Toho jsem si velmi vážil. Nedokážu už dnes vysvětlit, čím konkrétně na mě zapůsobil, ale jeho vliv na mě byl tak silný, že dodneska, když si zkouším nové pero, tak automaticky píšu "Luhan".

Jako študák jsem měl samozřejmě různé vzory. Hlavním heslem pro mě tehdy bylo ono známé voltairovské: Nesouhlasím ani s jedním vaším slovem, ale do smrti se budu zasazovat o vaše právo vyjádřit se. Na tom jsem si velice zakládal, ale po nástupu fašismu jsem dospěl k názoru, že to nemůže platit za všech okolností. Některým jedincům bych prostor k hlásání jejich názorů přece jen upřel.

Z duše mi dneska mluví například Zdeněk Mahler. Kromě toho mě uchvacuje jeho vzdělanost a rétorika. Když jsem nedávno sledoval v televizi jeho výklad o Svatovítské katedrále, říkal jsem si: No jo, chlapče, to se nedívám - při tvém stáří, že tohle všechno ovládáš. Pak jsem zjistil, že on je mladší než já, a to mě trochu zarazilo.

**■ Je někdo, kdo vám duši naopak drásá?**

Dráždí mě halasné projevy suverénních mladých neumětelů a diletantů. To se mi dělá úplně tma před očima. Přitom myslím, že dovedu ocenit a respektovat třeba i daleko mladšího

kolégu - když mě přesvědčí, že umí.

**■ Ve vašem divadle jste možná jedni z prvních, kdo by mohli pozorovat, zda se společenská změna po roce 1989 nějak projevuje na osobnostech lidí. Vaši malí diváci vyrůstali už ve zcela novém klimatu. Pozorujete u nich nějaký rozdíl proti předcházejícím generacím?**

Při představeních se projevují naprosto stejně jako jejich předchůdci v hledišti. Rozdíl proti dřívějšímu vidím někde jinde - v tom, že určité skupiny dětí se už k nám do divadla nedostanou, protože jejich rodiče nebudou ochotni nebo schopni investovat peníze do lístků. Snažíme se udržovat relativně nízké ceny, ale taky jsme nuceni zdrazovat... Jiné nebezpečí pak - pro divadlo i pro děti - představují nezdravě akční a vulgární kreslené filmy a seriály v televizi.

**■ Proč se v televizi objevuje stále jen staříčká série večerníků?**

To nezáleží na nás, ale na televizích. Já mám večerníkových námětů v šuplíku přes stovku. Ale americké seriály jsou zřejmě lacinější. A peníze jsou tím, co dnes rozhoduje.

**■ Neuvažoval jste o privatizaci divadla?**

Samo sebou uvažoval. Ovšem to by se musela proměnit naše organizační struktura, personální vybavení i dramaturgie. Ještě před několika lety nás bylo jedenašedesát. Tolik lidí dnes nelze uživit ani za městské peníze. Teď nás je polovina, a i to by pro soukromníka bylo příliš. Pak jsou tu náklady na materiál, na výrobu loutek. Dřív přišla dětská inscenace na padesát tisíc, dnes na pět set tisíc. Uvádíme v průměru dvě premiéry za sezónu a vždy jsou to původní novinky; nemůžeme sáhnout do klasiky. Jako soukromník bych to neutáhl, i když hlavní figury přecházejí z jedné hry do druhé. Ostatně, víte, že ty dva panáky už hraju o třináct let déle než Mistr?

**V pátek 24. února by Divadlo Spejbla a Hurvínka mělo začít v Dejvicích svůj druhý pražský život. Miloš Kirschner má samozřejmě v úmyslu být na jevišti. ■**